

XIV. Lajos
Pierre Lepautre (bal-
oldalt) és Nicolas de
Largillière festménye

Illés Sándor

Orvoslás, higiénia a Napkirály korában

Rengeteget hallottunk már XIV. Lajosról és a pompáról, ami körülvette, az abszolutizmusról, a hetvenkét évnyi rekord uralkodásáról, a rengeteg háborúról, amiben részt vett, és a kor vérlázítóan füledt hangulatáról. Éppen ezért most nem erről szeretnék beszélni.

Napjaink elkényelmesedett világában el sem tudjuk képzelni, hogy mennyi nélkülözés és szenvedés árán jutott el ide az emberiség. Milyen korokat és embertelen körülményeket kellett elviselnie elődeinknek, hogy a mai ember már csak olyan gondokkal küszködjön, hogy az elért luxust nem tudja kihasználni teljes mértékben (és itt mindenki gondoljon, amire akar).

Ha azt az érdekes tényt vesszük alapul, hogy a mai ember várható élettartama hatvan év felett található, ami a középkori és újkori átlagéletkornak majdnem a duplája, már láthatjuk a kontrasztot a két kor között. A hatalmas gyermekhalandóság, a háborúk, a pestis és egyéb járványok vagy az éhhalál mind sújtották a lakosságot. Ha az orvoslás akkori állapotát nézzük, már annyira nem is hihetetlen, hogy a halál hétköznapi dolognak számított, és egy-egy nagyobb járványnál a holttestek eltávolítása is gondot okozott, ezzel fokozva a járvány terjedését. Ezek fényében érthető, miért is számított az abortusz főbűnnek. Egy módos aszszony legalább harminc ember előtt szült. A császármetszés érzéstelenítés nélkül történt. A bába először is mézzel vagy vajjal megkenete kezét, majd körmével, késhegygel felpattintotta a magzatburkot. Gyakran történtek

halálos szülési balesetek, főleg az ikerszülések végződtek tragikusan. A magzatburok idejekorán megrepedt, amittől a méhüreg gyakran elfertőződött. A méhlepény kézzel történő eltávolítása gyakran a méh hátraesését eredményezte. A nehéz szülési körülmények ellenére a szegényebbek már a szülés másnapján talpon voltak.

Könnyebb egészségügyi ellátásokat akár csontkovács is végezhetett, aki általában ficamokat vagy hátfájást gyógyított. A komolyabb beavatkozáshoz már sebészt hívtak. Ők vágtak eret, húztak fogat, tárták föl a tályogot, égették a sebet izzó vassal (érzéstelenítés nélkül). A műtét utáni elhalálozás esélye 40%-ra tehető. 1787-ben Felix, a király sebésze válogatott közönség előtt végbélsípollyal operálta a királyt. A kísérlet sikerült, aminek nem csak a király, hanem a sebész is örülhetett. A fog is órá tartozott, úgy vélték, hogy a szuvasodást fogférgek okozzák, ezeket porított szarvasagancs és méz keverékével próbálták megölni. A kiálló darabot fogóval húzták ki, érzéstelenítés nélkül. A szép foghoz mások spanyol mintára a vizeletet ajánlották. A diagnózis úgy készült, hogy a doktor megvizsgálta az ürüléket, és megtapogatta a beteg pulzusát. A gyógyszereket sokszor csak a városiak hasz-

náltak, ami többnyire gyógynövény alapú készítmény volt: a gázok ellen ánizst adtak, ótvarra bojtortjánt, de használtak fülemüleszövet, békaőrleményt, egérfőzetet is.

A 17. században ritkán fordult elő, hogy az embernek saját ágya legyen. A hitvesi ágyat is sok helyen megosztották az apróságokkal. A legszebb ágyaknak kárpitozott fejtámlájuk is volt, s a fehér kartonfüggöny nemcsak az ágyat védte, de a promiszkuitás (szexuális partnerek gyakori váltogatása) miatt sokszor a nehézkes szexuális életnek is menedéket nyújtott.

Az illemhelyiségeket kicsivel a Napkirály halála után 1739-ben Párizsban egy csapszék tulajdonosa választotta szét férfi és a női szekcióra. Bár ez még nem a mai ismert WC-típus volt, hiszen még nem vízöblítéssel dolgozott. Maga a Napkirály hétköznapi szükségleteit nem az ismert mondás szerint végezte („Ahova a királyok is gyalog járnak”), hanem épp ellenkezőleg, ugyanis a királyi terembe voltak be egy olyan üreges széket, mely bársonnyal volt borítva, alatta pedig fajanszedény (fehérre vagy sárgára égetett, érdes törésű és át nem tetsző agyagú, ónos bevonattal ellátott kerámiatárgy) rejtőzött – ezen ülve végezte egészségügyi dolgát.

Ahogy a latin mondás mondja, *Qui tempus habet, vitam habet*, tehát aki időt nyer, életet nyer. A modern kor és a tudományfejlődés azon felül, hogy nagyobb luxust teremtett az emberi faj számára, még nagyobb ajándékot hozott is, mégpedig a hosszabb életet. Éppen ezért becsüljük meg ezt az ajándékot, és használjuk nemes dolgokra ezt a plusz időt.